

№ 73 (20586)

2014-рэ ильэс

БЭРЭСКЭШХУ
МЭЛЫЛФЭГЬУМ и 18

Адыгэ Республика и Правительство идээзэт

Владимир Путиным цыфхэм адьрилэгъэ зэдэгүүшүүлэгъу замкэр

Урысыем и Президент түгъуасэ зэхищэгъэ зэдэгүүшүүлэгъу замкэр я 12-рэ хуугъэ. Ашкэу кыххэхьагъэр видеоупчэхэр къаты зэрэхъуугъэхэр ары. Къырым щыпсэухэрэри аперэу зэдэгүүшүүлэгъум хэлэжьагъэх. Украина м фэгъэхьыгъэ утчэхэр нахынагъэх.

Урысыем и Президент Киев хабээр щызыштагъэхэм Украина м щыпсэухэрэри фыщтыгъэхэм щырылээр ыунысыгъ.

— Киев хабээр щызынагъэхэм бэлдэжэшэгъэ ин зэрэхъягъ, цыфхэм танхэмрэ авиацциемрэ аратлупшигъ, — къынагъ Владимир Путиным.

Джащ фэдэу В. Путиным къыхигъэшыгъ Урысыем и подразделение гээнэфагъэхэр Украина м ичыгу зэримытхэр.

— Украина м икъокылэ льэн ныкъо Урысыем и подразделение икъулыкъу гээнэфагъэхэр итхэп. Ар къаугушыгъ, — Украина м хэбзэнчэй тетигъю щызыубытгъэхэм къатыгъэхэр аш щигъэзяягъэх.

Урысыем и Президент къызэриуацаймкэ, кризисыр щыгъэзэе гээнэфагъэхэм щуагъе къэзытышт зэдэгүүшүүлэгъур ублэгъен пае цыфхэм ашлэхэу, льтэнэгъе зыфырлэхэр ары Украина м икъокылэ льэнэхэм пэшэ 1энатэхэм ашыгузъэхэгъэн фаяхэр.

— Цыфхэм юкъи ахэм яллыкъохэм уадэгүүшүэн фаяе. Цыфхэм цыхъэ зыфашыгъэрэри ары зыфэбгъэзэн фаяер, — зэдэгүүшүүлэгъу замкэр аш къышигуагъ. — Хялсхэм зэкъе къачигъэхъягъэн фаяе, цыфхэр эзкьюонхэмкэ, игоу альгъурэ пащхэр къагъэлэхъонхэмкэ адеалгъэн юкъи зэдэгүүшүүлэгъур ублэгъэн фаяе.

Адыгэим гъэшлэгъонэу щэкло

Күшхъэфэчээ спортымкэ Дунээ зэлукэгъо «Адыгэим и Гран-при» зыфиорэр тиреспублике идээхъафхэм яспортсменхэр тиреспублике мэфитфым къыкъоц шызэнэхъокъущтых. Адыгэ Республика и Лышхъэу Тхакууинэ Аслын Дунээ зэлукэгъафхэм якъызэхъуын фэгъэхъыгъэ зэхахъэм къызэрэшигуагъу, ильэс къэс зэнэхъокъур нахь гъэшлэгъон мэхъу.

Урысыем күшхъэфэчээ спортымкэ ифедерации идиректор шхъаалуу Владимир Вагенлейтнер Дунээ зэлукэгъафхэм Адыгэим щыкъохэрэри мэхъене ин ялэу ылтыгъагъ. Күшхъэфэчээ спортымкэ Адыгэим хэхъоногъэшхо зэришыгъэр, спорт псеудальхэр зэрэшгээпсигъэхэр къыдилытэхи, трекэу Мыеекъуапэ щашыгъэм ялэпэлэсэнгъэ къыщагъэлэгъоном пае федерацием игууэкъыкъе Адыгэим күшхъэфэчээ 10 шуухафтын къышигъигъ.

Мэфитфум къыкъоц спорт зэнэхъокъухэр тиреспублике гъэшлэгъонэу щызэхашаагъэх. Мыеекъопэ районым иксуплэхэу Каменномостскээрэ Победээрэ ягъогуухэм километри 10 спортымкэ къащакъуагъ. Аперэ чын-

пээр Ильнур Закариням къыдихыгъ. Сергей Фирсановыр ятлонэрэ, Алексей Рябкиныр ященнэрэ хуугъэх. Командэу «Русвелэм» хэтхэр анах лъэшх.

Түгъуасэ спортымкэ Мыеекъуапэ икъихи, Улагэ нэсигъэх, етланэ Мыеекъуапэ къагъээжыгъ. Километри 171,4-рэ хуурэ гъогур къызакум «Русвелэм» хэтэу Игорь Боевым алерэ чынпээр къыдихыгъ. Украина м испортымкэ Виталий Буцятлонэрэ чынпээр фагъэшшошагъ. Сергей Лагутинир ящэнэрэ хуугъэ, «Русвелэм» хэт. Зэнэхъокъум имайкэ шхъуантэ Игорь Боевым ыхыгъ, майкэ гъюжыр Ильнур Закариням къызэрэдихыгъэм фэшти Лышхъэу Тхакууинэ Аслын фэгушуагъ, ар фигъэшшошагъ.

Зэльашлэрэ журналистэу, зэлукэгъухэр зеэвшигъау Андрей Кондрашовыр игууэху хильдэгъунэхъыгъ АР-м и Лышхъэу Тхакууинэ Аслын, республика и спорткомитет итхаматэу Хъасанэхъо Мурат, зэнэхъокъум идиректорэу Анатолий Леплюк, нэмыкъи пащхэр спортымкэ зэралыгъэхэр, гүшүэгъу зэрафхэхуугъэхэр.

Зэнэхъокъум хэлжэхъэр клажэх тиреспублике ашлогъэшлэгъон, цыфхэр дахэу къапэгъокъиху алтытэ.

Спорт зэлукэгъухэр мэлэйльфэгъум и 18 — 19-м Мыеекъопэ районым щыкъохэрэх, и 20-м «Мыеекъуапэ — Гавердовскэр — Мыеекъуапэ» зыфиорэр гъогууанэр къачыншт.

ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Тигъэзетеджэ лъаплэхэр!

Мэлэйльфэгъум и 1-м къынгъэжъягъэу 2014-рэ ильэсм иятлонэрэ ильэнснэхъо икъегъэтхэн уахтэ түүблагъэ. Ау аш льтэнэгъури макъе къызкыншотымыгъэлгъэр къэтхалкъе фэдитфум къехъуукэ къацэтигъэм зыгорэ хэхъуухжынхэм тежагъэш ары. Е осакхэр щагъэзэйхъинхэм, е нахь пыут ашыгъынхэм тышыгүгүгъигъ. Аш пае прокуратурэми, нэмыкъи къулыкъуашлалэхэми тафэтхагъ. Ау джырэхэд джэуал гъэнэфагъэ щылэп. Джы таизыгъуугууриэр фэгъэктэнгъэ зилэ къэтхалгъу уахтэри къытатынир ары. Урысыем и Почте икъутамеу АР-м щылэма и юфыгомкэ зызыгфетэгъазэм, джыри къэ-

бар зэрэлкэмийлээр, ау ежхэри аш зэрэжхэрэри къытатыагъ. Непэр мафэмкэ къэтхалкъе агъэнэфагъэхэм шууцштэгъэгъуазэ:

52161-рэ индекс зиэмкэ — сомэ 892-рэ чапыч 62-рэ (гъэзетыр тхакмафэм тфэ къыдэхъи).

52162-рэ индекс зиэмкэ — сомэ 874-рэ чапыч 50-рэ.

14289-рэ индекс зиэмкэ — сомэ 260-рэ чапыч 46-рэ (гъэзетыр, тхакмафэм зэ, бэрэскэшхомафэм, телепрограммэр ирүүсэу къыдэхъи).

Мыеекъуапэ дэт организацием экземпляр 15-м къыщымыкъеу къыратхыкынмэ, зы экземпляром ыосэштэр сомэ 200. Аш редакцием къегъатхэх юкъи афэшэхъы.

«Адыгэя-Интерсвязь» зыфиорэр организацием икъосхэу Мыеекъуапэ дэтхэм ильэнснэхъо икъэтхалкъе щырялагъэр — соми 150-р — къэнэхъы. Гъэзетыр аш къышиштхыкъимэ, киоскым шьор-шьорэу чэшшухыжызэ шуушынэу хуущт. Гъэзетэу «Адыгэя макъэм» иредакции дэжэ щит киоскими соми 150-кэ тигъэзет шуушыкъеихэн шуульэхъи.

Редакциер

ШІУШІ ТХЬАМАФЭР МАКІО

Адыгейм икъэлэ гупчэ юфхъабзэу «Весенняя не-деля добра» зыфиорэр щікло. Ащ къэлэ еджаплэхэм ачілс кіләеджаклохэр хәлажъех. Ар зэхэзы-щагъехэр гъэсэнгъэмкі къэлэ комитетымрэ Адыгэ епархиальнэ гъэлорышаплэмрэ арых.

Зэхшаклохэм зэрхагъеунэ-фыкыгъэмкі, тхьамафэр са-быхэм шушлённым зыфагъесе-ным фэльхъыг. Ныбжык-хэм цыфхэм ыкіл тыкъезву-хъэр дунаим агу пыкіе афа-

шшшурер къагъельягъо. Зэгъу-сеху къекоре уахътер зэра-гъепсытим, обществем фашэн альэкъытим зэдегупшисхээз, амалеу яїмкі іэпілэгъур фэнкъохэм арагъегъоты.

Къалэм дэс кіләеджаклохэр цыфзэххэхэ зэфшхъафхеу. Мыекъуапе щыззехащхээрэм ахэлажъех, яїшлэгъе цыклюхэр ахэм къараахыплэх. Къалэм ичыпі зэфшхъафхер агъэ-къэбзэштых, къэгъагъехэмре куандэхэмре агъетысыштых. Сабый ибэхери, нэж-лужхуу хабзэм ыыгъхери ашыгъу-пшштхэр, ахэм концертхэр къафатыштых.

Тхьамафэм ыкіл юфхъабзэм чанеу хэлэжъе кілә-циклюхэр къыхагъещыштых, шухъафтынхэр аратыштых.

(Тикорр.)

ЮФШІЭКІШІУ КЪАГЪЕЛЪАГЬО

Адыгэкъалэ дэт юфшіеплэ цыклюхэм ашыщэу бэрэ зи-щитху алоу зэхэтхүрэм ашыщ-гүнепкэ гъэнэфагъе зиэ об-ществэу «Дэрмэн» зыціэр. Бэрэ-тэрэ Адамэ зипшэ колекти-вым щылажъехэрэм янахы-бэр бзыльхъягъех, зыпильхэр гъомылэпхэ зэфшхъафхэм якъыдэгъекынрэ ялгъекынрэ.

Япшъэрьлхэри агъецакіех, ильяс къэлэгъэмкі лъэкъуатэх. Аш-тишхыт тыхыхэт ильясым имэ-зищэу къызэтынекъыгъэм кі-хуу фашыгъехэр. А уахътэм

къыклоц хъалыгъу тонн 85-рэ къагъэжъагъ, аш щыщэу хъам-цый хъалыгъу тонн 4,4-рэ мэхъю. Булкэ шъэбэ зэф-шхъафху тонн 21,2-рэ, «Тыгъе-къокыпі іешу-lyshuhxey» («Во-сточные сладости» зыфалох-рэм афэдэу) тонни 2,3-рэ къыдааъекыгъех. А пчагъехэр тапэрэ ильясым имэзиц юф-шагъеу агъецекъагъехэм ана-хыбэх.

Гъомылэпхэ зэфшхъафхэм ягъехъазырын хъаджыгъе тонн 87-рэ, дэгээ питрэ 1150-рэ, мар-гарин килограмм 3370-рэ, шью-

шыгъо — 1200-рэ, щыгъу ки-лограмм 1400-рэ апэулагъехъагъ. Къэлэдэсхэм, псэуплэ зэф-шхъафхэм ашыпсуххэрэм якъесе гъомылапхъэхэу гуубат-эм, жъэпхъе хъалыжъохэм, булкэ шъабхэху къуаа зыдэхъэм, хъалыжъохъеҳэм адигэ-къое тонниту ахэхъагъ.

Мы зигугуу къэшшырэ «Дэр-мэнэм» иунэ хэт тучаным узы-чахъэлэ гъомылэпхэм іешур къыпүүльяасэ. Тучаныр зэгъо-къеу къыхэкырэп, ренеу щефа-клохэр щызэблэхъых.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

ЦЫФХЭР ІЭПІЛЭГЪУ КЪАФЭХҮҮГЪЭХ

Мэлыльфэгъум и 7-м къыщегъэжъагъеу и 13-м нэс Адыгэ Республикаем хэгъэгу клоц юфхэмкі и Министерствэ зэргъеунэфыгъэмкі, тишольыр бээ-джешэгъэ 69-рэ щызэрхъагъ. Ахэр — цыфым ылкынэ-лынэ шъобж хъыльхъээр тырашагъэхэу 1, машинэр рафыжъагъеу 1, хъункэн бээджешагъэхэу 3, нэмыкхэри. Экономикэм ылъэныкъокі хэбзэ-гъеуцгъэр гъогогъу 10 аукъуагъеу хэбзэхъум-кло къулыкъуҳэм агъеунэфыгъ. Республикаем щы-псэухэрэм гъогогъу 3-рэ наркотикхэр къапкыра-хыгъех. Хэбзэгъеуцгъэр зыукъогъе нэбгырэ 51-рэ агъеунэфыгъ, бээджешагъэхэу зэхафыгъэр процент 90-м кіхъэ. Адыгэ Республикаем хэгъэгу клоц юфхэмкі и Министерствэ гъогурыкъоныр щынэ-гъончъэнымкі икъэралыгъо инспекции шапхъеу щыэр гъогогъу 3182-рэ аукъуагъеу къыхигъещыгъ. Ешъуагъеу рулым къэрысыгъеу нэбгырэ 40 агъе-нэфыгъ. Республикаем игъогухэм хъугъэ-шъэгъи 7 атэхъуҳагъ, ахэм нэбгыри 2 ахэкъодагъ, нэбгыри 6-м шъобж зэфшхъафхэр атещагъехэ хъугъе.

Мэлыльфэгъум и 9-м, чэ-щым, Мыекъуапе щыпсэурэ хъульфыгъэр Адыгейм иполи-цийсчэхэм къаубытагъ. Чэшым гъогухэр къаклухъэхээ, къаты-бэу зэтет унэм дэжь үт ма-шинэм ыуужырэ ач зэрхэуты-гъэр къулыкъушихэм альгъэгъ. Аш пэмычыжъеу хъульфыгъе горэ зэрэштым полицием ило-фышэхэм гу лятаагъ. Ахэр зе-льэгъум бээджашэлэ зигъэблыжъынэу пылтыгъ. Ау къулыкъушихэр пынкіеу зэрээжъа-гъехэм ишуагъэкі бээджашэлэ къаубытагъ. Ашкіе іэпілэгъу къафхэхъу гъогухэр. Ахэр зе-льэгъум илофышэхэм къыз-зэрхъафхэр зылэгъэхэу бээ-джашэлэ къаубытагъ.

Полицием илофышэхэм къыз-зэрхагъещыгъэмкі, хъульфыгъэм ыпекі мыш фэдэ бээ-джешагъе зэрихъи, уголовнэ шъэдэкъыжэхэйгъ. Джири бээджашэлэ уголовнэ иоф къыфызэуахыгъ. Мыекъуапе щыпсэурэ бзы-лъфыгъеу ильяс 64-рэ зыныб-жым хэбзэхъумэко къулы-къуҳэм зактыфигъэзагъ. Ар мэ-фитио иунэ исыгъэти, къыз-зэрхъафхэр зылэгъэхэу бээ-джашэлэ зыщыагъыхэрэм чэс. Оперативникхэм упплэкъунхэр рагъэкъокызэ къызэрэнэфагъэмкі, мыш фэдэ бээджешагъе ыпекі аш зэрихъагъ. Полицием илофышэхэм уголовнэ иоф къызэуахыгъ.

Мэлыльфэгъум и 11-м, ма-фэм сыхъатыр 12 фэдиз хъу-гъеу, къэлэ гулахъафхэрэ. Ахэр зе-льэгъум илофышэхэм къаубытагъ. Ашкіе іэпілэгъу къафхэхъу гъогухэр. Ахэр зе-льэгъум илофышэхэм къаубытагъ. Бээджешагъе зезэхъэхъе хъульфыгъеу къаубытагъе ышла-гъэм єуцоплэжъагъ. Джири охтэ гъэнэфагъэм бээджа-шэлэхэр зыщыагъыхэрэм чэс. Оперативникхэм упплэкъунхэр рагъэкъокызэ къызэрэнэфагъэмкі, мыш фэдэ бээджешагъе ыпекі аш зэрихъагъ. Полицием илофышэхэм уголовнэ иоф къызэуахыгъ.

Атещагъехэ хъугъе. Гъогу хъугъэ-шъагъе-хэмкі зэфшхъысыжъеу ашыгъехэм къапкырыкъихээ, мыш фэдэ ушхъагъу-хэр агъеунэфыгъех: нэмыкхэм атомобилым ыпэ ишынымкі шапхъехэу щылэгъэр аукъох, лъэшшүүч мачъех, гъогу шхъа-лэм къитехъехэ зыхъуки, аш тетэу чэ-хэрэр благъэкъихэрэп. Мыхэм къаҳэ-гъехъогъэн фае водитель ныбжыкіхэм

льэшшүүч яцыхъе зэрэзителъижъыр, зефэнэмкі амалеу алэкіэльхэр зэрэ-штым нахь дэгъоу къызэрашошы-рэр, ошэ-дэмышлагъехэм зерафэмы-хъазырхэр.

Шыгуу ишъуубыт:

— автомобилыр щынагъом икъаклю-ыкіл ар зепфэним пае гъогурыкъоным ишапхъехэр дэгъоу пшэнхэ фае;

— машинэм ичээ гъэнэфагъе шап-хъехэм аблэшшумыгъэкл. Лъэшшүүч учье зыхъуки, гъогу хъугъэ-шъагъе-хэмрэн зэрэлжээштим имызакъоу

Мэлыльфэгъум и 18, 2014-рэ ильяс

Тыфэгушо!

Шъэгъу шылкъеу, ныбджэгъу хъалэлэу Хъунэго Азмэт Биназ ыкъор къызыыхъу га мафэмкі тыфэгушо!

Азмэт, уишхъэгъусэ Сэфыятрэ орыре шууазыфагу гуфэбэнэгъе дахэ иль зэптиэу, шушишэ цыклюхэм шоу шуугу афильыр къадэхъоу, ягъэшэ гъогу къаб-зэу, мамырэу, шууащыгушуу къуущынэу тышувфэлъло!

Азмэт, адыгагъэмрэ цыфыгъэмрэ ягъогу утемыкіеу, ныбджэгъуныгъэр бъэлпэлэу, псаунгыгъе пытэрэ щылэкшүү-дахэрэ уилэу бэрэ упсэунэу тыфэлъло!

Къэзэнэ Рэшыдэ иунағыу.

Пэншьухэр, Гыышхэр, Хъуаклохэр, Жакізмыкъохэр.

ИСЭНЭХЬАТ ЕГЪЕРАЗ

Дунаим цыфу тет пэпчъ щынэгъыэм чыпілэ дэгъу щи-гъоты шоиғыу, анахъеу ар зы-фэгъэхъыгъэр ныбжыкіхээр ары. Ильяс пчагъэрэ ашпээрэ еджаплэм учілэсигъеу, сэнэхъа-тэу къыхэхъыгъэр угу рихъеу ыкіл ашкіе юф пшэн амал уилэ зыхъуки, насыпигъ.

Непэ нэйуасе шуузфэштышт Емэш Фатимэ а зэкіри кы-дэхъугъ. Фатимэ Хъакіэмзые къыщыхъу. Гурыт еджаплэр къызеухым, Адыгэ къэралыгъо университетим ильэпкъ факуль-тет чэхъагъ ыкіл ильэситым къыклоц іянэ-ятэхэр къымыгъе-укуйтэхъе щеджагъ. Универси-тетир къызеухым ыүж пшэшшэ ныбжыкіхэм зэджехъе сэнэхъа-тэу епхыгъе юфшэн къыгъо-тагъ. Мары ильяси 10 хъугъеу гъэсэнгъе тедээ языгъэгъоты-рэ гупчэу Кошхъаблэ дэтим икълэгъаджэу Фатимэ юф ешэ, «Волшебный мир Орига-ми» зыфиорэ кружокыр къэлэ-циклюхэм аргэхъых.

— Сисэнэхъат сшоғъеш-эгъонэу сырэлажъе, кілэцыкъу-хэм юф адэсшэнэу сиклас, — elo Фатимэ. — Ау мафэм уроки 4 — 5 зиэгъе сабий-хэр зэрэшшыгъэхэр къызгурэ. Ахэм сисэнэхъат ашоғъеш-эгъо-ныним пае джэгукі шыкіхэм тетэу силофшэн сэгъэпсы. Пкыгъо цыклю зэфшхъафхэр къэсэуупшысих, нэужым ахэр кіләеджаклохэм къафэсэуатэх, ясэгъэшыхъ.

Фатимэ ыгъэсэрэ кілэцыкъу-хэм ялофшагъэхэу тхъаплэм, пластилином, шекілім ыкіл нэ-мыкхэм ахшыкыгъехэр рай-оным щызэхъашэрэ къэгъэлэ-

гъонхэм ахэлажъех, хагъеунэ-фыкырэ чыпілэхъэр къащыда-хых. Ежь еджеплэ клоцымы къэгъэлэгъон цыклюхэр щызэ-хъашх, зиоффшагъе нахь дэ-гъухэр нэүхым агашлох.

— Урок пэпчъ тыздэлажъэ-штыр сэгъэнафэ, іэмэ-псымэу дгъэфедэштхэр сэгъэхъазырх. Сабийхэм зи зэрамышэжынэу сыналэ тет. Анахь ѡнгэйон-чэу спытэрэр тхъаплэр ары, аш нахыбэм тыдэлажъе, — къеуатэ Фатимэ. — Кілэеджек-ло нэбгырэ 40-у урок зээгъе-хъэрээр чэфыхъе, ялофшагъэхъэр агу рихъхеу зыслэгъу-рэм, сызфэрэз. Район къэгъэ-льэгъонхэм къащыдахырэ текло-ныгъэхэм зэкіми тигуу къы-дахыр.

Къинигъомэ ашымышинау игъогу пытэу тауцаагъэм ашыщ Фатимэ. — Унэгъо дахэ ильяс ар Кошхъаблэ щэпсэу. Ишхъэгъусэрэ ежырэ кіл-литу зэдаплы.

ЖЭЛДЭШЭ Рузан.

Сурэтим итыр: Емэш Фатим.

МЭКЪЭГЪЭҮ

Адыгэ Республикаем мээхэмкі и Гъэлорышаплэм юфхъабзэу «Чыгъхэм ягъэтысынкіе Урысые маф» зыфиорэр 2014-рэ ильясым жъоныгъуаклэм и 17-м зэхечэ. Хэгъэ-гум ибайныгъе шхъаиэхэм зыкі ашыщыр — Урысые мээзир къеухумэгъэним ыкіл мэз отраслэхэм ялофшэхэм ясэнэхъатхэр нахь зэлъягъеш-эгъенхэм апае а юфхъабзэр ишыкагъе щыт.

Водитель ныбжыкіхэм зафэтэгъазэ!

Мы ильясым мээхэмкі пыкыгъэм Адыгэ Республикаем чынайалъеу ыубытыхъафхэрэм водитель ныбжыкіхэм (ильяс 3-м нахь makъу автомул зэзэфхэз-эхэй 14 къыщыхъу. Ахэм нэбгыри 2 ахэкъодагъ, 16-м шъобж зэфшхъафхэр

ащ къыхэкъырэр нахь хъылъе хъун ылъякышт; щынэгъончъэнимкі къэралыгъо инспекцием игъогу-патруль къулыкъу ибатальон шхъаф.

— щынэгъончъэнимкі къэралыгъо инспекцием игъогу-патруль къулыкъу ибатальон шхъ

НЕПЭ САУГЪЭТХЭМ ҮКИИ ТАРИХЪ ЧЫПІЭХЭМ Я ДУНЭЕ МАФ!

«Блэкыгъэр
зымыштэрэм
непэрэ ма-
фэм уасэ
фиштырэп».

Адыгэ гушыІэжъ

Лъэпкъыр иғъашы гъогу тетыфэ, хъугъэ-шлэгъз
гъашлэгъонэу ыгу зылтыгъэр е цылкly
зышыгъэр щымыгъупшэжъэу ахэм саугъэт
афегъязуу. Лъэпкъым блэккыгъэ лэшлэгъухэм
къафимыгъэзэжъэу, ямыгупшысэжъэу, мэхъа-
нэу ялагъэр непэрэ уахътэм ригъапшээ,
иккэрыккэу уасэ афимышыжы зыхъуккэ, а
лъэпкъыр къодэу регъажьэ. Арышь,
саугъэтхэм мэхъэнэ ин дэдэ я!. Лъэпкъым
къыккэхъухъэрэ ныбжыккэхэм япүнгъэ-
гъэсэнгъэккэ саугъэтхэр щысашюу щытых.

Тарихъ мэхъянэшхо я

ЮНЕСКО-м иунашьоктэ 1984-рэ ильэсүм, мэлтэлтфэгүм и 18-м кынчжэгжэхьгаа уу саугъэтхэм ыкти тарихь чынпэхэм я Дунээ мафэу хагъяунэфыкты. Адыгэ хэкумрэ културэмрэ ясаугъэтхэу ашт иххэр кызын-тэгээнэгжэнхэм аперэу зызын-фагъэзэгжьаар 1925-рэ ильэсүр ары. Ар къалэм ичынпэ интеллигентие зыпкь кынкыгъагьэр. Ашт ишлонгыоныгъекиэ саугъэтхэм алтынпээшт обще-ствэ зэхажэгъаагь. Ашт шишэ-рьль шъхьааэу идэгжьэр Адыгейим итарихь, икултурэ, ихъыз-мэт ыкти цыфхэм ящынкэ-псэуктэ игъэкшотыгъаа зэригъэ-шэнхэр ары.

Хыгъэнным фэгээхыгъэ уншэшо-гъэнэфагъэхэр ежхэми ашы-гъагьэх. Нэужым, 1997-рэ ильэсүм, Адыгэ Республикаа икул-турэ къэн хахъэхэрэд шыкыла-къэм тетэу къэххумэгжэнхэм ыкти къэгъэнэжьыгъэнхэм фэш. Адыгейим и Президент иунашьоктэ културэ къэнэри къэххумэгжэ-нумкэ ыкти гъэфедэгжэнхэмкэ и Гээорышаптэ агъэпсыгь.

Пуныгъэм ыльэнныкъоктэ културэ къэнным мэхъянэшхонил. Тарихын ыкти културэм ясаугъэтхэм ямэхъанэ къэлти-жыгъэнхэмкэ културэ къэнным

АР-м икултурэ кіэн къеу-хъумэгъэнымкіэ ыкін гъе-федэгъэнымкіэ Гъэорышла-пэм ипащэу Цыптынэ Рус-тем ямэфэкі ехүуллэу Гъэо-рышлапінэ тарихъ гъогоу къыкүгъэр кіекін туғуу къы-гъэккүйгъыгъ. Адыгэ хэку ис-полкомым иунашъокіэ тарихъимрэ культурэмрэ ясаугъэт-хэр къеухъумэгъэнхэм пыль Инспекции 1991-рэ ильесым тиэхъ хуягъагъэ. 1995-рэ ильесым Адыгэ Республикаем ими-нистрэхэм я Кабинет иунашъо-кіэ ар сауѓэтхэм якъеухъу-мэн пыль Къэралыгъо инспек-цие ашыкъыгъагъ. Джашыгъур ары тарихъ-культурэ кіенэу Адыгейим илэр гъеунэфыгъэ-нымкіэ, уппъэккүгъэнымкіэ ыкін пэщэнитгъэ дызехъэгъэнымкіэ фитыныгъэ инхэр ялехэ зыхху-гъагъэр. Къэралыгъо инспек-цием Ioffe ышлагъэр бэдэд. А лъэхъаным къыклоц! Ады-гейим сауѓэт пчагъагъэ итигъэр зэрагъешлагъ, къатхыхагъ. Сау-гъэтхэм якъебар зыдэт тхылтэу «Адыгэ Республикаем тарихърэ икултурэрэ ясаугъэтхэр» зы-филоэр къыдаагъэкъыгъ. Аш къы-кіэллыккүагъэх Президентым ипрограммэу «Адыгэ Республикаем ит ижыреэр мегалитиче-скэ-мыжъо псэуальхэр къы-зэтэгъэнэгъэнхэр» зыфилоэр къызэрэдилтэштыгъэу, уры-сыбзэки, инджылызыбзэки тхыгъэр, «Адыгэ Республикаем имегалитическэ сауѓэтхэр (исп-унэхэр)» зыфилоэр брошюэр, нэмикл тхыгъэхэри

НЭМҮКТ ГХЫ БЭХЭРИ.

Адыгэ Республикаам и Правительствэ 1993 — 1995-рэ илтээсхэм кындигъэкыгъэ унашьохэм яхватыркэ, Адыгейим ит саугъэтхэм якъэухумэн нахь мэхъанэ раты хувьгъагъэ. Кыулыкку зэфэшьхъафхэм ятхаматэхэм, район администрациихэм япащэхэм саугъэтхэр цыфхэм амыкъутэнхэм ыкы язэрар арамыгъэкынным фэш щыэ хэбзэгъеуцугъэхэр дэх имылэу агъэцэклэнхэу атырагъэптыхъагь, а тофыр зэшо-

834-р аварийнэу Ѣыт ыкы Краснодар псыубытылпээм ёпкъ кыкыкыкэ ахэр зэхэтэ-къонхэм ищиагьо Ѣыт. Аще нэмыкіэу ошэ-дэмышэ тофэуом кытфиыхъяэрэм саугъэтхэр зэцагъакьо. Етланы анахь гумэкыгьоу къэуцуухэрэм ащищ археологии мэхъанэ зиэ саугъэтхэм, ыашьхъэхэм техникэ зэфэшьхъафхэр агъэфедэхээзэ, тыгъуаклохэр зэрятэхэрэр. Гъэзорышлаплэм илофышлэхэм ашкэ улпъэктун тофхъябзэхэр зэхашэх, къэухумэн-къэгъэнэ-

жыын дэкіңгъохер, экспедици-
еҳэр рагъекілоктык. Мы лъэнис-
къомкә пшъэдэкыж зыхыны-
ре цыфхэу, зилюшшәнкә хэ-
укъоныгъе зышыгъэхэр агъеп-
щынэх. Аш нэмкіләү, Гъэдоры-
шапләм рамыгъашләү ыкли
къемыупчыжыхеу саугъэтхэр
зытет чыгухэр агъэфедэхеу
мехъу. Ахэм псэуалье горэ-
хэр ашашлхеу, саугъэтхэр аша-
гъэфыкъохеу къыхэкілы. Аш
фэдэ хъумэ, мытэрэззэу зеко-
хэрэм Гъэдорышапләр апэуцу-
жыы, уппъекүнхэр ешлык, хэб-
зэгъэуцугъэу щылэхэр зыукъо-

тагъэу археологилем исаугъэт
41-рэ фэдиз Гъэлорышлаплэм
ыгъеунэфыгъ. Бэзджэшлагъэ зе
зыхъягъэхэр агъэпчынэнхэмкэ
ишикылэгъэ тхылхээр хэбзэ-
ухъумэклю къулыкъухэм алэ-
клагъэхъягъэх.

— Непэр мафэхэм анахъэй тызыпылыр Хэгъэгу зэошхом хэкюдагъэхэм ясаугъэтхэм язытет зыфэдэр, теплъэу ялэр гъэунэфыгъэнырыкылки зищыклагъэхэм гъэцэклэжынхэр арягъэшылгэгъэнхэрары. Сыда пломэ, Теклоныгъэм и Мафэ къэблагъэ, ашгээрифэшьуашэу тыпэгъокынфае. Ашкіэ пшьэрьыльэу ти Гъэзорышланлэ илэхэр тэгъэца-кіэх, республикэр къэткүхъээзэ, зэкіэ саугъэтхэм язытет зэтэгъашлэ, гъэцкіэжынхэр зищыклагъэхэр тэгъэунэфых, район администрациихэм ыккін къоджэ псэуплэхэм япащэхэм жъоныгъуаклэм и 1-м нэс гумэ-кыгъоу Ѣшлэхэр дагъэзыжынхэу афэтэгъэптиэ.

Археологием адэр исаугъэтэхэй тиреспубликэ итхэм яичьагэвэл бэ мэхъу. Адыгейим итугузын зашыкыкэ, алэ кызызэршээрэд археологием епхыгъэ саугъэтэхэй итхэр, анахъэу испы унэхэр арых. Зэкээмки саугъэтхэу республикэм итхэм яичьагээ миний 3-рэ 250-рэ мэхъу. Ау амыгъеү нэфыгъэхэ испы унэхэу, 14аш хъэхэу чыгум чээхүумагъэхэри бэ мэхъух. Ахэм археолог-специалистхэм Ioф адамышЭмээ кыыхэгъэштыгъуас хъуштых. Мазэ къес поми ухэмүүкюнэу, археологием епхыгъэ саугъэтхэу кыыхэдгъэштыхэрэм яичьагээ хэхьо. ГъэрекIo изакъо аш фэдэ саугъэтэу 300 фэдиз дэлэнэфыгъэ, а пчайгаар 600-м кэдгъахьэу мэхъу. Джын унашьюу щыгээмкэ, археологием епхыгъэ саугъэтхэр кыыхэгъэшынхэ къодьеу щитэп. Мы Ioфым хэшыкык физилэ специалистым ар зэрссаугъэтэир кыгъэштыгъэжыгъяа щитын

фае. Ашт 1оғығұабә къыпекі. Зекіоным ылъянықъокі рес-
публиқа мәхъянә зиңде програм-
мам 1оғ датшіемә, ашт шуағын
къыхынәу септты. Гүкъау нахы-
мышіеми, мыльку зэрещымынә
къыхекі ыпшіекі зигугүн
къесшығы программам тыхе-
хъян тлъекінәп, ау нәмын
программам хәм тажлажы. Ашткә
тхъағызпсүх, Правительствер
льшәу кындағы — къынайын
Цыптынә Рустем.

Гээлорышлэлэм ишацэ кызын зэрэхгээшгээмкээ, къэралыгъом ишшыхъэтет унашьоу ышыгъэмкээ, 2018-рэ ильзэсүм нэс къэралыгъом саундтэу итыр зээклэ «Зыкы къэралыгъо реестр» зыфиорэм хэгъэхъэгъэн фад. Мы шынкэлэм гумэкыгъохэр кыыпекъях. Сыда пюмэ а реестрэм саундтэхэр хэбгэхъанхэ зыхыукэлэхэр экспертизэ пышынхэ, зээфэхысыжъяхэр апылтынхэ фад. Ашкыгэ экспертихэр, археолог-хэр Адыгейим икьюо ишэхэл. Джаш фэдэу нахь мылькубина тедгээкодэн фадеу хуугъэ, ашиг юфшэнэйр къегъекъини. Ау къэлгъэн фад тигуяклохэм альэныкъокэ хэбзэгъэуцуулжээн зэхъокыныгъэ дэгтүхэр зэрэвшишгэхэр. Ашкыгэ уголовнэ юфэу къафызэйуахыхэрэр ыккин тазырэу атыральхъэхэрэр нахыбэ ашыгъэх. Архитектурэ, тарихъ мэхъянэ зилэ саундтэхэр закутухээлэ, ахэм гъэтэрэзийжин горэхэр яшылпэшьүү, ау археологирем епхыгъэ саундтэхэм зи пфяшлэжьыщтэп. Археологирем испециалистхэр икью фэдизэу зэрэтимышэхэм юфхэр къегъэхынльэх. А гумэкыгъом епхыгъэу тиапшьэрэ еджаплэхэм япащхэм ежь Рустем бэрээ алокэ, мы лъэнькъомкээ специалистхэм нахь анаэ атыраалтишоу ялжо.

Ыпекіл фәмыйдәкъеү археологиялгәм уасеү аратырәм джынахъ зыкъеәттыжъы. Джы зәрэхъугъэмкіл, сый фәдэрә чыгуи бүгъедәнүм, зыгорә ишшылханым ыпә ар археологым ыуплъекүнүә щит. Тиілөк археолог чанхәү Ләупекіл Нурбый, Тәу Аспельян, Джыгунә Фатим, Лена Черных зыфәптощхәр. Ау япсауныгъе изыткіл ықили охтә лые зәрьядыләм кылахъ-кіләу мыхәм ялошшілән икъую пъягъакілтенәү хъурал.

— Исп унэхэм яхылтагьеү программмэй юф дэтшэй, — elo R. Цыпсынэм. — Ау та-пекіэ нахь тынаэ зытедгъэтын фаер тисаугъэтхэр нахьы-бэу реестрэм зэрэхдэгъэхаящхэр ары. Аш нэмийкэү зеклонымыльзэнхыкъоки гулышыс гъэнэфагъэхэр тилэх, саугъэтхэр нахьыбэу къедгъэлтагъохэмэ, Адыгейим къихъащ зеклохэм япчагыг хэхьцэт, тиреспублики аш федэ къыифихыщ. Типшээрлыжэр гъэцэлгээ зэрхьунхэу нахь шлогабэ къэзытышт юфтихъаабзэхэм язэшшохын үүж тит. Ашкэ хэбзэгэу-цугъэу щылэхэр 1998-ын Пэ-тшых. Ау хэбзэ къодыекэ, программэ гъэнэфагъэктэй саугъэтхэм якызэтэгъэнэн зэшшохыгъэ зэрэмыхъуштри гъэнэфагъэ. Обществэми, аш хэт цыф пэпчы икьюон къагурьын фае ахэм якъэгъэгүнэн зэфэдэу зэклэмэ зэряпшээрлыр. Ильээшишээ пчагъэу къызэтынэкыгъэм ифэ-ма-бжыымэ къытлышызыгъээсирэе саугъэтхэм, исп унэхэм тарихъ мэхъаншхо я. Арышь, къэтэжъугъэхухумэх саугъэтхэр, тажъугъэгъялпаплах

КИБОКСИНГ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЬОКЬУ

Адыгейим иштихъузехъэр

Урсысем кикбоксингийн изэнэкьюхэр зыныбжь икъугъэхэм ыкы ныбжыкъэхэм азыфагу Ульяновскэ щыкъуагъэх. Адыгэ Республикаан икъелэцьыкъу-ныбжыкъэ спортуудын N 2-м зынчызгыасаа эхэр дышье медалиту зэлукъэгъухэм къашыдахыгъ.
Республикэ спорт еджапээ идиректорээ Дэхъужь Сэфэрбый зэрильтиэрэмкээ, Адыгейим щапуурэ клаалхэм сэнаущыгъэу ахэлтыр зэнэкьюкъу инхэм къашагъэлэгъон алъакы, щитхуу кытфахыырэм тегъегушо.

Адыгэ къералыгъо университетийн физкультурээр дзюдомээркэ и Институт щеджэрэ Борсэ Астемир, килограмм 57-м нэс къэзыщчырэм янэкьюкъу. Финалныкъом тибатыр щыкъуагъ Европэм, дунаим медальхэр къашыдэзыхыгъе спортсменэу

Тула хэкум къикыгъэ Шамраим. А. Борсэм икъулайныгъэ дэгъоу ыгъэфэх, теклонигъэр къыхыгъ. Дышье медалын фэбанээ, Астемир Кулубаевым 3:0-у зэлукъэгъур къышуухыгъ. Тибатыр алъаргъум бэнэгъуи 5 щырилагъ. Илэпэ-

БАСКЕТБОЛ. АПШЭРЭ КУПЭУ «Б»-р

Медальхэм апэчыжъэхэп

«Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — «Нефтехимик» Тобольск — 69:67 (12:26, 20:8, 17:19, 20:14).
Мэлдэлтэйгүй ирээдэлийн тогтолцоогийн мэдээлэл
Зынчыгъэхэр: В. Поздняков — Брянск, С. Чуб — Краснодар, А. Андреев — Пятигорск.
«Динамо-МГТУ»: Гапошин — 21, Хмара — 13, Фещенко — 5, Широков — 14, Болотских — 8, Лундако — 1, Воротников — 7, Дудко.
«Нефтехимик»: Маркелов — 8, Злобин — 14, Новиков — 18, Каутин — 10, Чернов — 11, Шумаков — 2, Сметанин — 4.

Урсысем баскетболыкъе изэнэкьюкъу хэлэжьэрэе командэхэе апшээрэ купэу «Б»-м щешэхэрэр финалныкъом щызэлукъагъэх. Апэрэ таакыр 15-м хякъэхэе тагъэгүйгээхэе къодыи. Пчагъэр зэрэлтийн тагъэгүйгээхэе: 2:8, 12:26, 17:28, 18:32. Чынгээ нэкл къагъо-

тызэ, очкоуи 3 дэгъохэр «Нефтехимик» хэтхэм агъэцак! щыгъэх. К. Новиковын изакъоу хяагъэм иэгугаар гьогогуи 5 ридэгъ. «Динамо-МГТУ»-м зэкээ ибаскетболистэе ешэгъум къыклоц очкоуи 3 дэгъохэр хъурдажанэм зэрерадзагъэр 4 нылэп.

АТЛЕТИКЭ ОНТЭГҮҮР

Дээгъэштэ Хъаджэбый фэгъэхъыгъ

Къоджэ спортын изыкъегъээтийн зидахыши ёхынхыгъээ Дээгъэштэ Хъаджэбый фэгъэхъыгъ шэжэ зэнэкьюкъур атлетикэ онтэгъумкэ Кощхаблэ щыкъуагъ. Зэлукъэгъухэм Адыгейим испортсменхэр ахэлжьагъэх.

Яонтэгъуягъэхэм ялтыгъуягъэу апэрэ чынгээр хыдэзыхыгъэмэ Джамбэчье щынбатырхэр къахэшьагъэх. Беданэкъо Тимур, Дышьеэкъо Андзаур, Къумыкъу Аслын, Шъэожъ Алын, Щэшэ Адам чөмпион хъульж. Тренер-

кэлээгъаджэу Чэмбэхуу Анзор къоджэ спортсменхэр егъасэх.

Штурбинэ къикыгъэ Юрий Бобровын апэрэ чынгээр фагъэшьошагъ. Улалэ щапуурээ Чынгэ Мурати апэрэ чынгээр къидихыгъ. Мыекъуапэ зынчызгыасаа эхэр къашаагъэх.

— Зэнэкьюкъухэр я 29-у Кощхаблэ щызэхашагъэх, — къитиуагъ РСФСР-м изаслуулжнэ тренерэу Хъуажъ Мэджидэ. — Ныбжыкъэх яхъазырынгъэ хагъэхъонымкэ ааш фэдэ зэлукъэгъухэр яшыкъуагъэх. Дээгъэштэ Хъаджэбый сэ дэгъоу сшэштагъ. Къаджэ дэс клаалхэр физкультурээр спортынрэ апшэгъэнхэмкэ гутиныгъэ ин къызынхигъафштагъ.

Нэхкүбгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТЫЛЬ Нурбай.

Іэсэнгыгъэ зэхэшакомэ осэ ин фашыгъ.

А. Борсэр Урсысем ихэшыпы-кыгъэ командэ хэтэу Европэм изэнэкьюкъоу бжыхъэм щынштим хэлэжьэшт.

Мыекъуапэ ия 8-рэ гурйт еджапэ щеджэрэ Кыкы Рустам, кг 51-рэ, илээс 14-м нэс зынбжыхъэм якуп иухъазырынгъэ щиупльэгъ. Адыгэ клаалэм зэлукъэгъу 3-м теклонигъэр къашаагъи, дышье медалыр къифэшьошагъ. Р. Кыкыр дунаим иныбжыкъэма язэнэкьюкъу бжыхъэм хэлэжьэшт.

Тиспортсменхэр Адыгейим щызэльашэрэ тренерэу Сихы Казбек егъасэх. Тиресpubликэ яцэ спортышом зэрэшигъэрэм фэш

тэгъегушо, игъэхъагъэхэм ахи-гъэхъонэу фэтэо.

Сурэтэйм итэр: Адыгейим испортсмен цэргийн Борсэ Астемир.

рэ, А. Гапошиным ешэкэхэйгээ ялэр къагъэльэгъон альэ-кыгъ. Хъакъэхэр нахь лъешэу пшыгъэхэу, зэгурлынгъэ къахэмийфэу загъорэ къызэрэхэкъэрэр пэриохуу къафэхъугъ. Зэлукъэгъум икъеухыр — 69:67-рэ.

— Мэлдэлтэйгүй и 19 — 20-м Тобольскэ тышшэшт, — elo «Динамо-МГТУ»-м итренер шъхьааэу Андрей Синельниковым. — Теклонигъэр тэгъогъо къыдэзыхырээр финалым хэхъашт, етланэ МБА Москва ё «Союз» Заречный тадешшэшт, медальхэм тафбэнэшт.

«Динамо-МГТУ»-м иешлакхэу С. Болотских, Къ. Блэгъожыым, Д. Лундако, нэмэгдэхээм къызэрэтауягъэу, зичээзу ешэгъэхъэм яшынгъэу зафагъэхъазыры, медальхэр къыдахыхэашоонгъу.

Сурэтэйм архыгъэр: Блэгъожь Къэпльян, Джастин Лундако, Сергей Болотских; зэнэкьюкъур макло.

Зынчыгъэхэр
ыкыдэзь-
гъэхъирээр:
Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Юфхэмкээ, Иэкыб
къэралхэм ашы-
псурэ тиль-
къэгъухэм адьяялэ
зэпхынгъэхъэмкээ
ыкыдэзь-
гъэхъирээр
жъуцбар
жъуцбар
хэмкээ и Комитет
Адрессы: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыдэшыгъэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнр:
52-16-79,
редактор шъхьааэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшьэдэхъирэ
зыхырэ
секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adyvoice@mail.ru

Зынчыгъэхъирэ-
гъэр:
Урсыс Федерацаем
хэутын Юфхэмкээ,
телерадиокъэти-
хэмкээ ыкыдэзыхырэ
зэлъы-
Іэсикээ амалхэмкээ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
Чынгэ гээлоры-
шалы, зэраушыхы-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зынчыгъэхъирэ-
гъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчагъэр
4012
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1078

Хэутын
узыгъэхъирэ
уахьтэр
Сыхытэ 18.00
Зынчыгъэхъирэ
уахьтэр
Сыхытэ 18.00

Редактор
шъхьааэм
Дэрбэ Тимур

Редактор
шъхьааэм
иапэрэ гуадзэр
Мэшлэхъ
Сайд

Редактор
шъхьааэм
игуадзэр —
пшьэдэхъирэ
зыхырэ
секретарыр
Хъурмэ Хъусен